

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XXIV. Non pugnare cum diuinis literis, seu cum Christi mandato,
Communionem sub vna specie, probatur variis coniecturis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

tamen corpori, ut est in specie panis, non nisi per accidens. Nā si in triduo mortis Domini Eucharistiam Apostolus aliquis consecrasset, ea certè solum corpus sine anima, & sanguine habuisset, & tamen eiusdem virtutis fuisset, atq; modò est.

RESPONDEO, corpus, & sanguinem Domini etiam præcisè sumpta non esse duo instrumenta formaliter, sed vnum. Instrumenta enim formaliter differunt per diuersam virtutem operatiuam: eadem enim virtus operatiua est tam in corpore, quàm in sanguine, sicut eadem erat in verbis, & in tactu, vel etiam in luto, & sputo, cùm Dominus illuminabat caecos. Et idè idem effectus sequebatur ex verbis solis, & ex verbis & tactu, & ex verbis, tactu, & luto. Esse autem eandem virtutem in corpore & sanguine, ex eo patet, quod Scriptura tribuit vtriq; eosdem effectus, Coloss. I. & alibi; & vtrumq; omnem suam vim habet ex coniunctione ad diuinitatē. Corpus enim idè operatur, quia est corpus Filij Dei, & sanguis idè operatur, quia est sanguis Filij Dei. Falsum enim est, quod in argumento assumitur, diuinitatem per accidens esse in Sacramento. Nam etiam si panis non conuertitur in diuinitatem, sed in solum corpus, & idè diuinitas est ibi per concomitantiam, tamen conuertitur in corpus non quodcunque, sed Filij Dei; dixit enim Dominus: *Hoc est corpus meum.* Quare virtutibus est in specie panis corpus non quodlibet, sed Filij Dei, & proinde corpus subsistens diuina Verbi subsistentia, & consequenter vnicum diuinitati. Per accidens igitur fortasse est anima, & sanguis sub specie panis, sed non diuinitas, neq; diuina hypostasis. Vnde Cyrillus lib. 4. in Ioannem, cap. 23. dicit, corpus Christi (de Eucharistia loquens) viuificare, quia non est corpus cuiusuis hominis, sed vitæ auctoris, & in quo habitat diuinitatis plenitudo.

CAPVT XXIV.

Non pugnare cum diuinis literis, seu cum Christi mandato Communionem sub vna specie, probatur variis rationibus.

QUARTA iam sequitur quæstio; Vtrum diuino mandato præcipiatur omnibus Communio sub vtraque specie. Iam enim ostendimus ex natura rei nullam esse talem obligationem, idcirco quærendum

rendum superest, utrū saltem præcepto diuino positio eius-
modi obligatio in Ecclesia sit. Quamuis autem Lutherus per-
missionem potius diuinam, quàm legem cogentem in pluri-
bus locis agnoscat, vt supra citauimus: tamen Ioan. Calvinus
lib. 4. Instit. cap. 17. §. 47. *Edictum*, inquit, *aterni Dei est, vt om-
nes bibant*. Et Kemnitius initio disputationis de vtraq; spe-
cie, omninò contendit mandato Domini teneri omnes ad
vramque speciem sumendam.

Porò in hac quæstione aduersariorum est probare, no-
strum respondere: nos enim negamus, illi asserunt; probare
autem illi incumbit, qui affirmat, non ei qui negat. Vt tamen
accuratior, ac plenior disputatio sit, PRIMVM adferemus
varias rationes, quibus omninò credibile fiat, nullum præ-
ceptum à Christo datum de vtraque sumèda specie. DEIND
respondebimus ad omnia argumenta, quæ illi proferunt.

Quod igitur ad PRIMVM attinet. PRIMÀ ratio sumitur
ex figuris. Pleræque figuræ Eucharistiæ manducationem sub
vna specie significant. Non est igitur vllò modo probabile,
Christum imperaturum fuisse manducationem vtriusq; spe-
ciei: figuratum enim figuræ respondere debet. Vnde Euange-
listæ passim, cum describunt acta Christi, addunt: *Vt Scriptu-
ra impleretur*. Ioan. 19. notat S. Ioannes idè Deum non per-
mississe, vt frangerentur crura Domino crucifixo, quia præ-
cesserat illa figura Agni Paschalis, cuius ossa confringi non
poterant. Et Apostolus 1. Corinth. 10. *Omnia*, inquit, *contin-
gebant illis in figura*.

PRIMA figura fuit ligni vitæ in medio paradisi, Genes. 2. &
3. quod Sacramenti Eucharistiæ figuram fuisse docet Pascha-
sius lib. de corpore Domini, cap. 7. Constat autem nullū fuisse
potum illi arbori adiunctum. SECUNDA fuit Agni Paschalis,
Exod. 12. quæ notissima est.

Neque obstat Kemnitij responsio, qui vult vtriusque spe-
ciei figuram præcessisse in Agno Paschali, quia & caro man-
ducabatur, & sanguis in postibus aspergebatur; asperisionem
autem sanguinis potum calicis significasse probat ex Grego-
rio homil. 22. Hæc, inquam, responsio non valet. Nam Gre-
gorius ponit duas explicationes. VNÀ minus probabilem
& particularem, quòd per sanguinem in postibus aspersum si-
gnificetur potus sanguinis Domini. Nec tamen dicit potum
sanguinis sub specie vini, de quo nos agimus, sed potum san-
guinis

guinis absolutè, vt pro Eucharistia accipitur: non enim distinguit eo loco Gregorius duas species. Deinde ponit ALTARIAM communem, quòd per sanguinem in postibus significatur signum crucis in fronte, vt exponit etià Augustinus lib. 22. contra Faustum, cap. 30. Hieronym. in cap. 66. Isaiæ: Cyprianus in tractatu contra Demetrianum, & Isidorus in cap. 12. Exod. Et hæc sine dubio est vera: sanguis enim ille non potest referri ad potû, cum nec biberetur, nec daretur hominibus, & prius linirentur ex eo postes, quàm agnus manducaretur.

TERTIA figura est Manna, Exod. 16. QUARTA, panes propositionis, Exod. 25. in quibus nullus admiscebatur potus. QUINTA deniq; erat participatio sacrificiorû. Nam etiam in sacrificiis esset caro, & sanguis, & etiam libamina multa, vt patet ex eodem cap. 25. Exodi, tamen sola caro manducabatur, sanguis, & libamina effundebantur Deo. Vnde 1. Cor. 10. inquit Apostolus: *Qui manducant hostias, participes sunt altaris*; neque addidit quidquam de potu, quia non consueverant Hebræi habere vinum libaminum.

DICES, ex ista figura colligitur non debere Sacerdotes bibere calicem Domini in altari, quandoquidem nec Sacerdotes Testamenti veteris bibebant libamina Deo oblata, sed solum victimas comedebant.

RESPONDEO, quod Sacerdotes nunc faciunt, dum manducant, & bibunt sub specie panis & vini, corpus & sanguis Domini, non respondet manducationi victimarum, sed consumptioni per ignem. Est enim Eucharistia aliquo modo holocaustum, aliquo modo hostia pacifica, aliquo modo hostia pro peccato. Et quia in holocausto omnia cõsumebantur, & victimæ, & libamina, idèd etiam nunc à Sacerdote, cuius est consumere holocaustum, omnia sumuntur. A populo autem, qui solum participat de sacrificio, satis est manducari carnes agni immaculati.

DICES SECUNDO, etiamsi in istis figuris commendetur Communio sub specie cibi tantum; sunt tamen alia, in quibus commendatur sub vtraq;. Vt Gen. 14. vbi Melchisedech obtulit panem, & vinum, & vtrumq; dedit sumendum Abrahamæ, & iis, qui eum sequebantur; & 1. Cor. 10. vbi dicuntur Hebræi manducasse cibum spiritualem, & bibisse potum spiritualem: quem locum Kemnitius magni facit.

RESPONDEO, non contendimus nos pro necessitate vnius speciei,

speciei, sicut aduersarij pro necessitate duarum, & ideo contra nos non est, si aliqua figuræ pro duabus speciebus inueniantur, sed planè contra aduersarios facit, si inueniantur aliqua, vt reuera inueniuntur plurimæ, pro vna specie. Deinde non cõstat, an Melchisedech dederit panem, & vinum comedendum Abrahamæ, an solùm Deo obtulerit; Scriptura enim id apertè non dicit. Quod enim Deo obtulerit, patet ex sequentibus verbis: (*Erat enim Sacerdos Dei altissimi*) quod autem dederit manducandum, ex nullo verbo colligitur. De potu autem spirituali, id est, de aqua ex petra iam supra diximus, figuram illam fauere vni speciei. Aqua enim cum data est populo in signum spiritualis potus, sola data est, sine vllius cibi spiritualis adiunctione: quomodo etiam sanguis, & aqua, quæ ex latere Domini fluxerunt, duo Sacramenta significant, Baptisimum, & Eucharistiam, teste Augustino, & Theophylacto in cap. 19. Ioan. vbi sub vna tantùm specie Eucharistia designatur, vt intelligamus vnã sufficere.

SECUNDA ratio sumitur ex doctrina, & exemplo Christi. Dominus enim cum Ioan. 6. de fructu Eucharistiæ loquitur, non semel, sed quater vnã speciem sufficere docet ad salutem: *Qui manducat me, & viuet propter me. Qui manducat hunc panem, & viuet in æternum. Si quis manducauerit ex hoc pane, & viuet in æternum. Hic est panis de celo descendens, & si quis ex ipso manducet, non moriatur.* Non ergo fieri potest, vt idem Dominus mandauerit vtramque speciem sumendam, tanquam necessariam ad salutem. Esse autem hoc caput Ioan. de Sacramento intelligendum, supra ostendimus in prima controuersia de Eucharistia.

Rursus exemplo suo Dominus idem comprobauit. PRIMVM Ioan. 6. vbi multiplicauit panes, & inde saturauit turbam remanentibus duodecim cophinis: nec vllũ potum multiplicauit, neq; dedit. DEINDE Lucæ cap. 24. cum in Emaus in cœna cum duobus discipulis, accepit panem, benedixit, fregit, dedit eis, &c.

De hoc loco duæ sunt Catholicorum sententiæ. PRIMA est Ioan. à Louanio, & aliorum, qui contendunt Sacramentum Eucharistiæ datum fuisse à Christo duobus discipulis, & adducunt in hanc sententiam Augustinum lib. 3. de consensu Euangel. cap. 25. Auctorem operis imperfecti in Matth. homilia 17. Bedam, & Theophylactum in eum locum Lucæ.

Hiero-

Hieronymum in Epitaphio Paulæ, & Isichium lib. 2. in Leticum, cap. 9.

Alia sententia est Cornelij Iansenij in expositione huius loci, qui docet, panem à Domino benedictum in Emaus, non fuisse quidem Eucharistiam, sed fuisse tamen figuram Eucharistiæ, & voluisse Dominum hoc exemplo demonstrare fructum, & utilitatem Eucharistiæ in vna specie: quare ex hoc loco non minus probari usum vnius speciei, quàm ex multiplicatione panum, Ioan. 6. Id autem probat, tum ex Augustino, Beda, & Theophylacto locis citatis, qui hoc tantum docere videri possunt, nempe fuisse in illa panis benedictione mysterium quoddam, quo significaretur utilitas Eucharistiæ, quomodo etiam loquitur Innocentius III. lib. 6. de myst. Missæ, cap. 7. & 9. tum etiã ex ipso textu, nam fuisse hîc aliquod mysterium, patet partim ex benedictione, quam nō legitur Dominus adhibuisse, nisi ad aliquid mirabile operandum; partim ex effectu, nam per illum panem illuminati sunt.

Quamcunq; autem sententiam ex his duabus amplectamur, ostendit hoc exemplum Christi, eam esse utilitatem Eucharistiæ in vna specie, vt minimè sit existimandum, fuisse imperatum omnibus illius usum in specie vtraque.

Sed occurrit hoc loco Philippus Melanchthon in Apologia Confessionis Augustanæ, in articulo de vtraque specie, vbi fateatur hoc exemplum ad Eucharistiam pertinere, sed dicit, non colligi ex eo usum vnius speciei, quoniam in fractione panis per figuram intellectionis significatur totum Sacramentum cum vtraque specie. At facile id refelli potest: historia enim Euangelica ita coniungit distributionem panis benedicti cum Domini recessu, vt nullum relinquat locum benedicendo, vel distribuendo calici: Sic enim loquitur: *Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum, & ipse euauit ex oculis eorum.*

Instat Kemnitius, & probat ex Augustino tract. 2. in epist. Ioannis, Christum dedisse duobus discipulis vtramque speciem. Sic enim Augustinus loquitur: *Et serè, qui non sibi iudicium manducat, & bibit, in fractione panis Christum agnoscit.* At argumentum est nimis longè petitum. Non enim Augustinus dicit, Christum dedisse vtramque speciem, sed dicit, in fractione panis Christum agnosci, vt illis discipulis corrigi

tigit in Emaus; sed addit hunc fructum eos tantum consequi, qui non indignè sumunt, & allegat verba Pauli, seu alludit ad illa, ubi legimus, 1. Corinth. II. eos, qui indignè manducant, & bibunt, iudicium sibi manducare, & bibere; quod verissimum est, siue vna species, siue vtraque sumatur indignè.

Denique addit Kemnitijs, Christum non addidisse: *Hoc facite*, cum panem benedictum in Emaus dedit: ergo non tenemur eum in hoc imitari, si vnam tantum speciem dedit. SED neque nos dicimus teneri, sed tantum probamus hoc exemplum licere, & vtile esse communicare sub vna.

TERCIA ratio sumitur ex doctrina, & vsu Apostolorum. Nam Actor. 2. ita describitur communicatio Eucharistiæ: *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Quo loco negari non potest, quin agatur de Eucharistia, tum quod coniungatur fractio panis cum doctrina, & oratione, tum etiã quod vituperatio potius quàm laus fuisset de fidelibus commemorare, perseverantes eos fuisse in prandijs, & cœnis corporalibus. Denique id fatetur Lutherus in sermone de Eucharistia, & Calvinus lib. 4. Infit. cap. 17. §. 35.

Neque Kemnitijs negat ita hunc locum à veteribus explicatum; sed respondet per fractionem panis intelligi etiam calicem, per figuram videlicet intellectionis, qua ex parte significamus totum. Id verò probat, quia Apostoli alioqui sub vna specie consecrassent, quod ne Catholici quidem admitterent. At hæc eius ratio nihil concludit. Non enim Lucas describit, quid Apostoli, sed quid populi facerent, dum dicit, eos perseverantes fuisse in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & oratione. Apostoli igitur in vtraque specie Eucharistiam consecrabant, sed populis in vna specie ministrabant.

Quod etiam ex eo confirmatur, quia plurimi in Hierusalem Christiani erant, qui in illis initijs servabãt legalia Moysis, Apostolis permittentibus, ut patet ex cap. 21. Actorum: & ex iis nonnulli vsque ad certum tempus Nazaræi erant, non bibentes vinum, nec radentes capita, vsque ad finem dierum voti sui. Hos autem neque credibile est contra votum suum bibisse de calice Domini, neque probabile est abstinuisse omnino à Communione, cum Lucas dicat, omnes perseverantes fuisse, in doctrina, & communicatione fractionis panis.

Quare

Quare probabilissima coniectura est, idèd Lucam solum meminisse fractionis panis, quod ab ea sola specie nulli abstinerent. Vnde etiam beatus Paulus 1. Corinth. 10. non sine causa de calice dicit: *Calix benedictionis, cui benedicimus*; de pane autem: *Panis quem frangimus*. Calix enim semper benedicebatur, sed non semper distribuebatur. Vnde etiam paulo infra dicit: *Vnus panis, & unum corpus sumus, qui de uno pane participamus*.

Et miranda est sanè Kemnitij sapientia, qui cum ubique vulgatam editionem cõtemnat, hoc loco eam diligenter defendit. Scribit enim in sua disputatione pag. 600. in vulgata editione, quam Tridentinum Concilium nullo prætextu reici posse decreuit, haberi 1. Corinth. 10. *Vnus panis, & unum corpus sumus, qui de uno pane, & de uno calice participamus*. SED Concilium Tridentinum non statuit recipendam esse quamlibet lectionem vulgatæ editionis, sed eam, quam constet esse lectionem vulgatæ editionis; alioqui non iussisset idem Concilium vulgatam editionem quam emendatissimè imprimi. Porrò illud (*& ex uno calice*) non habetur in Bibliis correctioribus vulgatæ editionis, sed solum in paucis quibusdam minus emendatis; in Græcis autem nulli habetur.

QUARTA ratio sumitur ex testimonio veteris Ecclesiæ, quæ cum vera Ecclesia fuerit, sine dubio contra expressum Christi mandatum nihil egisset. Tribus autem modis veras Ecclesiæ testatur Communionem sub vna specie esse licitam. PRIMO, quia nūquam eam reprehendit, aut damnauit, cum tamen non ignoraret eam saltem apud aliquos in usu fuisse. Nam (vt alia interim omittam) Manichæi nunquam comunicabant, nisi sub specie panis, vt Leo I. testatur sermon. 4. de Quadragesima: arbitrabantur enim illi vinum esse fel draconis. Et præterea negabant Christi veram mortem: & idèd nec vinum, nec sub specie vini sanguinem Domini vnquã sumebant. Et tamen nec Epiphanius, nec Augustinus, nec alij, qui de erroribus Manichæorum scripserunt, notarunt errorem illum, quod contra Domini mandatum sub vna tantum specie Eucharistiam sumerent.

DEINDE, testimonium Ecclesiæ veteris haberi potest, et duobus illustribus exemplis hæreticarum fraudum. Scribit Sozomenus lib. 8. histor. cap. 5. & Nicephorus lib. 13. cap. 7. Fœminam quandam hæreticam Macedonianam, cum veller

tegere

tegere suam hæresim, & se Catholicam simulare; accepisse in manibus Chrysofomo sacris operante, panem Eucharistiæ, tanquam paulò post illum manducaturam; sed clam dedisse illum ancillæ, & ab ea sumpsisse panem prophanum, quem ex domo adferri iusserat, ut illū palam comederet loco Eucharistiæ: sed eum panem continuò in lapidem esse conuersum. Ex hoc facto intelligimus, morem fuisse, ut acciperent, qui vellent, Eucharistiam sub vna tantum specie. Nam si omnes coacti fuissent bibere de calice Domini, mulier illa nullo modo simulare potuisset: non enim pro calice Domini aliquid aliud sumere potuisset; siquidem calix non dabatur in manus, sed manu Diaconi admouebatur ori communicantium.

Alterum exemplum est apud Leonem serm. 4. de Quadragesima, ubi S. Leo dicit, Manichæos, ut hæresim suam tegerent, panem Eucharistiæ sumere solitos esse cum Catholicis, non tamen calicem bibere. Si autem Romæ non fuisset libera Communio sub vtraque specie, sed omnes semper sumere debuissent sub vtraque, non potuissent villo modo Manichæi latere, qui sanguinem Domini nunquam sumebant. Vnde S. Leo non iubet obseruari eos, qui aliquando sumebant, aliquando non sumebant, sed qui nunquam omninò sumebant sanguinem: illud enim eo tempore pro signo Manichæismi haberi potuit.

TERTIO, ex variis ritibus, ex quibus apertè colligitur vltus vnus speciei: non enim vetus Ecclesia, quæ aduersariorum testimonio vera Ecclesia erat, contra Dei mandatum tam apertè pugnasset. Sunt autem hi ritus; asseruatio Sacramenti, communicatio domestica, communicatio infantium, communicatio egrotorum, communio laica, communio ex præsanctificatis.

AC PRIMVM asseruari solitum Sacramentum Eucharistiæ fuisse, supra probauimus multis Patrum & Conciliorum testimoniis. Quod autem solùm sub vna specie asseruarent, & proinde sub vna specie sumerent, patet, quia aliquando ad longissimum tempus asseruabant. Meminit enim Sophronius in Prato spirituali, cap. 79. aliquando per annum integrum seruatum fuisse; immò Græci vsque ad hunc diem seruant per integrum annum. Non autem possent vinum in parua quantitate tam diu conseruari, quin acresceret, & corrumpetur. Præterea qui meminertunt asseruationis, ut Cyprianus in sermo-

sermone de lapsis, & Ambrosius in orat. de obitu Satyri, & Sophronius iam citatus, solius speciei panis meminerunt, quam inuolutam orario, vel linteo dicunt.

Kemnitius contra hunc ritum obiicit, quod Gregorius Nazianzenus dicat, Gorgoniam referuasse symbola corporis, & sanguinis; & quod Ambrosius dum de Satyro loquitur, meminerit haustionis, & fusionis in viscera, quæ ad potum potius, quàm ad cibum pertinent.

SED facile est ista refellere. Nam Gregorius sub disinctione loquitur, ac dicit, Gorgoniam recondidisse quidpiam signorum corporis, aut sanguinis Domini, & loqui eum de specie panis, non vini, satis colligitur ex communi usu illius temporis. Quod autem de Ambrosio Kemnitius dicit, est omnino ridiculum. Nam Ambrosius loquitur de haustu, & transfusione ad viscera illius speciei, quam inuolutam in oratio Satyrus habebat. Quis autem ambigat, quid illud fuerit? Neque vox, hauriendi, vel transfundendi, ita ad potum pertinet, ut non etiam ad cibum referri possit, quando aliquid integrum sumitur. Ambrosius autem eo modo loquendi vitatur, quia loquebatur de re signata, potius quàm de signo: res autem signata integra hauritur.

SECUNDVS ritus erat Ecclesiæ antiquæ, ut Eucharistiam domum deferrent, & ibi tempore oportuno sumerent, quod certissimum est ex Tertulliano lib. 2. ad uxorem, Clemente Alexandrino lib. 1. Stromatum non procul ab initio, Cypriano serm. de lapsis, Basilio in epist. ad Casariam Patricia, Hieronymo in Apologia pro libris in Iovinianum, & ex aliis. Domini autem sub vna tantum specie Christianos communicare solitos perspicuum est, tum ex eo, quod sola species panis dabatur in manus fidelium, sanguis autem dabatur ex calice bibendus, ut Cyrillus demonstrat Catechesi 5. mystagogiarum etiam quia non erant in domibus laicorum vlli calices sacri, seu vasa, quibus contineri posset sanguis Domini, ut clarissimè patet ex Apologia secunda Athanasij contra Arianos.

Hoc loco fatetur Kemnitius in domibus priuatis vltim fuisse vnus tantum speciei: sed dicit, illos eosdem qui domi sumebant sub specie panis, in Ecclesia prius sumpsisse sub specie vini; & proinde sub vtraque specie per intervalla temporum. Deinde addit se non disputare de eo, quod fiebat in priuatis

uatis domibus, sed de eo, quod fiebat in publica Cœnæ administratione.

SED hæc solutio cum ipso suo auctore pugnat. Nam si in Ecclesia in publica Cœnæ administratione sumebant panis speciem, sed eam seruabant deferendam in domum, & alio tempore manducandam, solam autem speciem vini, quam deferre non poterant, in Ecclesia bibebant: ergo in Ecclesia non communicabant, nisi sub vna specie, nimirum vini. Non enim communicare est sumere in manibus Eucharistiam, sed manducare, & bibere.

EST præterea ADVERTENDVM, haustum sanguinis in Ecclesia, & manducationem corporis Domini in priuatis aedibus, non potuisse haberi pro vna Communionem, sed necessarium fatendum esse fuisse diuersas Communionem, & vtramque sub altera tantum specie, neutram sub vtraque. Nam diuersis diebus sumebantur illæ species, non autem eodem die: ideo enim domum deferrebant, vt possent sequentibus diebus communicare, etiam si templum non adirent. Vnde Hieronymus in Apologia pro libris contra Iouinianum scribit, illis diebus consueuisse quosdam domi corpus Domini sumere, quibus ob actum coniugalem patratum non audebant ingredi Ecclesiam.

Neque obstat, quod illa consuetudo deferendæ Eucharistiæ in priuatas aedes, fuerit postea abrogata: abrogata enim fuit ob irreuerentiam, qua tantum Sacramentum afficiebatur, non autem quod Communio sub vna specie non sit licita.

TERTIVS ritus erat, communicatio infantium. Communicabant enim veteres aliquando infantes, sed sub vna tantum specie, nimirum instillando in os eorum aliquid sanguinis Domini, vt patet tum ex Cypriano in sermone de lapsis, tum ex manifesta ratione, quia non possunt infantes cibum aliquem solidum sumere.

QUARTVS erat, communicatio ægrotorum, quæ vt plurimum fiebat sub vna tantum specie. Scribit EVSEBIVS lib. 6. hist. cap. 36. ex epistola Dionysij Alexandrini, presbyterum dedisse puero particulam Eucharistiæ deferendam Serapioni seni ægroto, ac iussisse, vt eam prius madefaceret, quam seni porrigeret. Cùm enim seruarent lōgo tempore Eucharistiam pro ægrotis, necessarium fiebat, vt duret species illa panis,

ita vt nõ facilè deglutiri posset, præsertim à valde debilitatis. PAULINVS in vita S. Ambrosij scribit, eum paulò ante mortem ab Honorato Episcopo Vercellèsi, sub vna specie Eucharistiam accepisse: dicit enim, corpore Domini sumpto, vbi illud deglutauerat, continuò animam Deo reddidisse. AMPROLOCHIVS in vita S. Basilij scribit, eum in morte Eucharistiam accepisse in sola specie panis, quam Iògo tempore asseruauerat. Deniq; AMALARIVS de officiis Ecclesiast. lib. 3. cap. 33. & MICROLOGVS de rebus Ecclesiast. cap. 17. testantur, ea antiqua consuetudine in Missa tres partes hostiæ consecrate fieri solere, vt vna cum sanguine misceretur, altera sumeretur à Sacerdote ante sanguinis sumptionè, tertia seruarietur pro ægrotis, quæ viaticum morientium dicebatur.

QVINTVS ritus erat, vsus Communionis laicæ, quæ in pœnam grauis alicuius delicti olim dabatur clericis, ablata eis Communione clericali. Est autem huius Communionis laicæ cebra mentio in decretis antiquissimorù Pontificum, & Conciliorum. Vide Felicem III. qui sedit ante annos mille, & centù, epist. 1. cap. 2. & Siricium Papam, Felice III. antiquiorum annis circiter centum, in epist. 1. cap. 11. Concilium præterea Elibertinum ante Siricij tempora celebratum, can. 76. & Sardicense, cap. 2. & Agathense, cap. 2. 5. & 50.

SED hoc argumentum ridet Philippus, & Kemnitius, et mirantur insecitiam, vel impudentiam Papistarum. Philippus in Apologia Confess. August. dicit, Communionem laicam dictam esse Communionem laicorù, non quòd esset sub vna specie tantùm, sed quòd esset eorù, qui non consecrabant: & hanc fuisse pœnã olim Sacerdotibus infligi solitam, vt privati ministerio consecrandi Eucharistiam, contenti essent sola manducatione.

AT si res ita se haberet, vt Philippus dicit, hæc pœna non fuisset inflicta Diaconis, aliisq; inferioribus Clericis, ad quorum ministerium nunquam spectauit Eucharistiam celebrare, sed solùm Presbyteris & Episcopis. Decreta autem suprà citata ferè omnia de Diaconis loquuntur, & aliis Clericis inferioribus: Falsa est igitur Philippi interpretatio.

Kemnitius loco suprà notato pag. 667. & 668. dicit, Communionem laicam fuisse, quam sumebant Clerici inter laicos, id est, in loco templi inferiore, & post Clericos; ita vt Communio laica distinguatur à Clericali solùm tempore, & loco, quòd

quod videlicet Clerici prius, laici posteriùs; Clerici intra sa-
crarium, laici extra eum locum communicarent.

Sed neq; hæc est vera expositio. Nam Felix Papa III. loco
citato, iubet ob delicta quædam, Clericis nõ dari, nisi in mor-
te, Communionem laicam. Et Concilium Sardicense, cap. 2.
ne in morte quidẽ laicam Communionem dari permittit ob
crimina quædam grauiora. In morte autem cum detur Cõ-
muniõ soli ægrotõ, idq; in priuato cubiculo, nulla distinctio
notari potest loci, aut temporis inter Clericos, & laicos. Lai-
ca igitur Communiõ dicitur ea, quæ laicis permittebatur tã-
genda, & etiam deferẽda si vellent. Sola autem species panis
dabatur in manus: ex calice autem bibebant, qui volebant, in
Ecclesia, sed non licebat laicis calicem tangere, nedum se-
cum deferre. Vide Cyrillum Hierosolymitanum Catechesi 5.
myltagog. extrema, vbi describit modum comunicãdi. Ea-
dem Communiõ dicitur etiam peregrina in Concilio Aga-
thensi, can. 2. & 5. ex eo fortasse, quod olim mitteretur pere-
grinis aduentantibus in signum communionis, & pacis. Pœ-
na igitur inflicta Clericis, erat, quod communicantibus aliis
Clericis sub vtraq; specie, ipsi prohiberetur a calice Domini,
& cogerentur vnã tantum speciem sumere.

Sextus ritus erat, Communiõ præsanctificatorum, cu-
ius vsus apud Græcos erat in tota Quadragesima, excepto
die Dominico, & Sabbatho: in Latina Ecclesia iste vsus fuit,
& adhuc manet feria sexta hebdomadæ sanctæ. Nam eo die
non fit consecratio, & ipse etiam Sacerdos in publica actio-
ne communicat sub vna specie. Huius consuetudinis, quod
ad Græcos attinet, meminit Laodicenum Concilium, can.
49. & Concilium Trullanum can. 52. Quod attinet ad Lati-
nos, meminit Innocentius I. in epist. 1. cap. 4. liber Sacramen-
torum S. Gregorij in officio Parasceues, Ordo Romanus an-
tiquus in officio eiusdem diei, Rabanus lib. 2. de Institut. Cle-
ricorum, cap. 37. & Micrologus in libro de Ecclesiasticis ob-
seruationibus, cap. 19.

Quod in Parasceue Communiõ fiat solum sub specie panis,
patet ex ordine Romano citato; ibi em̃ non solum habetur, in
Parasceue nõ confici Sacramenta, sed etiam cõmunicare Sa-
cerdotem, & populum sub specie panis tantum, absque san-
guine Domini: sanguinem enim totum consumi iubet feria
V. & solum corpus Domini conferuari pro Communiõne

sequentis dici, quo Sacramenta non conficiuntur. Ex quo intelligimus in publico etiam cœtu Ecclesiæ usum fuisse vnius speciei, idque ab annis plus mille.

QVINTA ratio sumi potest ex consensu, & testimonio Ecclesiæ posterioris. Nam constat ab annis plus octingentis fuisse usum in quibusdā Ecclesiis Communionis sub vna specie, etiam in publico cœtu fidelium, & extra diem Parasceus. Et simul constat Græcos nunquam hoc Latinis obiecit tanquam errorem, cum tamē alia multa obiecerint, in quibus a nobis dissidebant. Ex quo intelligimus totam Ecclesiam tum Latinam, tum Græcam hunc usum vtilitatem approbasse.

Fuisse autem hunc usum longo tempore in Ecclesiis quibusdam, restantur Concilia, CONSTANTIENSE, sess. 13. & BASILEENSE, sess. 30.

Deinde S. THOMAS qui floruit ante annos CCC. 3. p. q. 80. art. 12. dicit eas Ecclesias rectè facere, quæ non communicant populum nisi sub vna specie.

S. BERNARDVS qui ante annos CD. vixit, in Monasterio suo sub vna specie Communionem præbebat, vt apertè colligitur ex lib. 1. cap. 11. vitæ ipsius. Scribit enim Gulielmus Abbas S. Bernardi æqualis, in celebri quadam solennitate sancto Bernardo Eucharistiam ministrante, accessisse inrer alios Monachum quendam, quem ob certā culpam, idem sanctus vir accedere prohibuerat: verum, quia res occulta erat, datam illi etiam Eucharistiā, sed diuino miraculo non potuisse Monachum illum Eucharistiam deglutire. Finitis autem solenniis accessisse Monachum ad Abbatem, & aperto ore ostendisse, quid pateretur: & tum demum cōfessum, & absolutum, Sacramenta Domini liberrimè ad viscera traiecit. Ex hoc exemplo manifestè apparet, solam speciem panis à S. Bernardo dari solitam: nam speciem vini tamdiu in ore seruare ille non potuisset.

Cardinalis HOSIUS in Dialogo de vtraque specie, ex historiis & monumentis Polonicæ Ecclesiæ scribit, non posse colligi, fuisse vnquam in Polonia usum vtriusque speciei in Communione populari: & inde suspicatur non sine causa Ecclesiam illam ab ipsa prima sua fundatione, id est, ab annis plus minus quingentis, recepisse usum vnius speciei.

BEDA, qui ante annos DCCC. floruit, non obscure indicat in Anglia ab initio prædicationis discipulorum sancti Gregori-

rij Papæ cœpisse vsum publicum vnius speciei. Sic enim scribit lib. 2. histor. cap. 5. de Regis cuiusdam Christiani defuncti paganis filiis: *Cum, inquit, videret Pontificem celebratis Missarum solennis Eucharistiam populo dare, dicebant; Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro dabas, & populo adhuc in Ecclesia dare non desistis?* Hæc illi, qui cum sæpius id repeterent, nunquam tamen vllam vini mentionem fecerunt.

ORDO Romanus, qui vt minimùm ante annos octingentoseditus fuit, cum ab Alcuino Caroli Magni præceptore, qui anno DCCC. florebat, citetur, apertissimè indicat in Romana Ecclesia publicum vsum fuisse vnius tantùm speciei. Nam in capite de ordine celebradi Missam, significat, in paruo calice sanguinem Domini consecrari solitum: deinde pro Communionem populi ex eo paruo calice effundi modicum sanguinis Domini in magnum calicem vino, & aqua plenû, atque ex eo magno calice confucuisse populum bibere post corpus Domini sumptum. Et quia calix vnus, quantumuis magnus, non sufficere poterat tantæ multitudini, verisimile est (quamuis ibi id non legatur) sæpius eundem calicem vino fuisse repletum. Porro calix ille magnus dicebatur calix sanguinis, quia consecratus erat contactu sanguinis Domini, nõ quod reuera esset corpus Domini: non enim ex contactu illo mutari potuit vinum in sanguinem.

Est autem coniectura valde magna, etiam in aliis Ecclesiis, vbi dicebatur populus de calice bibere, non alium morem fuisse, quàm Romæ. Nam intelligi planè non potest, quo pacto in Ecclesiis valde numerosis potuerit dari Communioni populo ex calice veri sanguinis Domini. Neque enim vnquam fuit vsus consecrandi simul multos calices, vt patet ex epistola Gregorij III. ad Bonifacium Episcopum Moguntinum, vbi reprehendit quosdam, qui contra morem Ecclesiæ plures calices in altari simul habebant. Neque fuit vsus vnquam consecrandi vinum in altari in calice aliquo vastissimo, qui tantum vini caperet, quantum populo vniuerso sufficiat. Debit enim calix non ad eò magnus esse, vt posset à Sacerdote eleuari, & à Diacono huc, & illuc deferri. Neque inueniuntur vlli calices tam magni, cum tamen multi in multis Ecclesiis antiquissimi inueniantur; ergo necesse fuit, vt idem calix sæpius repletur inter ipsam Cœnæ actionem,

nem, vt modò facimus in distribuendo vino ad abluionem. Certum autem est non potuisse in eadem actione repeti sapius consecrationem: vinum igitur, non sanguis Domini populis dabatur. Aduersarij quidem non laborant in hac re. Cùm enim existiment nullam requiri consecrationem, sed hoc ipso corporis, & sanguinis Domini symbola esse panem, & vinum, quòd in mensa ponuntur, & distribuuntur: facile possunt sapius pocula replere, & hoc ipso Sacramenta iuxta suum errorem conficere, sed veritas Catholica longè aliter se habet, vt ostendimus.

SEXTA ratio sumi potest, ab incommodis, quæ sequerentur ex necessitate vtriusq; speciei: ex quo colligitur Christum sapientissimum omnium legislatorum nunquam fuisse eiusmodi præceptum positurum.

PRIMUM incommodum est, impossibilitas implendi legem istam in iis locis, vbi sit populus valde numerosus, & vnus tantum sacerdos, vt sæpe accidit in frequentissimis pagis: de qua re paulò antè diximus.

SECUNDUM incommodum est, irreuerentia sanctissimi Sacramenti. Semper enim Ecclesia diligentissime cauit, ne mica aliqua consecrati panis in terram caderet, vt supra probauimus ex Tertulliano, Origene, Cyrillo Hierosolymitano, Augustino, & alijs: maior est autem irreuerentia in effusione sanguinis, qui rursus colligi nequit, quàm in casu panis, qui iterum colligi potest. Quare Ioannes Chrysostomus in epistola prima ad Innocentium, inter maxima mala numerat, quòd ex quodam militari tumultu intra Ecclesiam factò, sanguis Domini in militum vestimenta effunderetur. Fieri autem non potest, vt sanguis Domini ministraretur tantis populorum turbis, quantæ in Paschate ad Communionem accedunt, quin sapius effundatur; præsertim cùm multi sint senes, debiles, rustici, qui vix ad bibendum de manu alterius accommodare se nõrunt. In deportatione etiam ad ægrotos, facillimum esset, vt vel effunderetur, vel ex illa agitatione turbidum, & ineptum ad bibendum fieret: quòd non rarè accidisse testantur exempla, quæ referuntur ad Eneam Syluio in Dialogo de Communione sub vtraque specie, & in Actis inter legatos Basileenses, & legatos Bohemorum in Egra oppido Germaniæ, vbi communi consensu conueniant.

Neque ad hoc incommodum satisfaciunt aduersarij, cum dicunt, Christum ista omnia praeuidisse, & tamen non propterea deterritum ab institutione Eucharistiae sub duplici specie, & Ecclesiam veterem ista eadem expertam esse, & tamen, iis non obstantibus, ministrasse Communionem sub vtraque specie. Nam Christus instituit quidem sub duplici specie, sed non iussit dari omnibus sub duplici. Ecclesia autem vetus ministrabat sub duplici specie, quando Christiani erant pauci, & praeterea non omnes accipiebant vtramque speciem, vt supra ostendimus. Crescente autem multitudine magis, & magis apparuit incommodum, & sic paulatim desit vsus sub vtraque, vt paulo post dicemus.

TERTIUM incommodum est, quod multi abhorrent à vino, & vel natura abstemij sunt, vel educatione, vt in calidis regionibus. Assuefiunt enim pueri, & puellae etiam nobiles aquae potui, vnde multi postea etiam in matura aetate non possunt absque nausea vinum gustare. Quid ergo isti facturi sunt? abstinebunt à Communione perpetuo? at id non licet per diuinas leges.

Ioannes Brentius hoc incommodo adductus in Apologia pro Confessione VVirtembergensi in 2. parte secundae pericopes, admittit abstemios posse sub vna specie communicare, non obstante iure diuino vtramque speciem praecipiente. At vbi legit ipse à diuino mandato generaliter posito excipi debere abstemios? vel si Ecclesia Brentij ius habet interpretandi ius diuinum, ac declarandi in eo mandato non comprehendendi abstemios, cur Ecclesia Catholica ius non habeat interpretandi idem ius diuinum, ac declarandi in eo non comprehendendi nisi sacerdotes sacrificantes?

QUARTUM incommodum est, penuria vini. Siquidem in multis regionibus vinum non crescit, & quod aliunde adfertur, partim summo precio emitur, partim non diu conseruatur: ex quo oportet plurimos, aut nunquam, aut rarissime communicare, si non posset fieri Communio sub vna specie. Certè in Iaponia, adeo nulla est copia vini, vt vix ad sacra faciendae commodè haberi possit. Et scribit Volaterranus lib. 7. Geographiae, ab Innocentio VIII. concessum Noruegiis, vt sine vino sacrificarent, quod vinum in Noruegia non crescat, & aliunde importatum continuè acefcat. Quod quidem Pontifex ille concessit, si tamen concessit, vel quod

eius sententiæ esset, non esse de iure diuino, vt sacrificium in vtraque specie necessariò confici debeat; quæ sententiæ suos habet patronos, vt Gabrielem lect. 84. in Canonem Missæ, & Ioannem Maiorem in 4. dist. 13. quæst. 3. & alios quosdam: vel quod indicauerit, ius diuinum ita interpretandum esse, vt excipiatur casus necessitatis. Etsi enim sacrificium est imperfectum sine vtraq; specie, tamē præstat imperfectum habere, quam nullum; præsertim cum duæ illæ species, partes sacrificij sint integrantes potius, quam essentielles.

Deniq; hoc incommodum ipsis etiam aduersariis adedò visum est magnum, vt Philippus Melancthon in libro de vltimo integri Sacramenti, scripserit Ruthenos ob vini inopiam rectè facturos, si pro vino vterentur $\tau\epsilon\ \upsilon\sigma\theta\omicron\mu\acute{\epsilon}\ \lambda\iota\tau\theta$, id est, aqua mellita, seu medone. Sed quis dedit Philippo auctoritatem mutandi Sacramentorum materiam?

Quantò sapientius Ecclesia Catholica non mutat Sacramentorum materias, sed incommodo illi medetur, vnam speciem tantum populis ministrando; quod quidem Deo placere, signis & prodigijs aliquando demonstratum est. Scribit Alexander Alensis in 4. parte summæ Theologicæ, quæst. 11. memb. 2. articul. 4. §. 3. in noua editione, quosdam Monachos aliquando, apud quos vsus erat vnus speciei, cepisse vtramque speciem postulare: sed interim accidisse, vt cum sacerdos inter sacrorum solennia hostiam frangeret, totum patenam concuum sanguine ex ipsa hostia profluente repletur. Quo significare voluit Deus, frustra illos tumultuari pro calice sanguinis, cum omnia haberent in specie illa panis, quam de more solebant accipere.

CAPVT XXV.

Soluuntur obiectiones ex Scriptura petite.

RESTAT nunc, vt ad argumenta aduersariorum respōdeamus, quæ illi partim ex Scripturis, partim ex Patribus, partim ex ratione desumunt. PRIMVS Scripturæ locus est Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quem locum soli Bohemi obijciunt: Lucherani enim, & Calvinistæ nõ existimant Ioan. 6. de Sacramento Eucharistiæ tractari.

Tres